

КОНСЕПСИЯИ МИЛЛИИ ТАРБИЯ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Муқаддима

Концепсияи миллии тарбия (минбаъд Концепсия) сиёсати кунунӣ ва дурнамои давлатро дар соҳаи тарбияи миллии оммаи васеи аҳоли, махсусан насли наврас, муайян мекунад. Он моҳият, мақсаду вазифаҳо ва мазмуни тарбияи миллиро дар марҳилаи нави таърихӣ ба танзим оварда, нақша ва мақоми онро дар ташаккули шахсияти инсонӣ комил муайян мекунад.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Э.Ш.Раҳмонов тарбияи кӯдакону наврасон ва ҷавонро дар рӯҳияи арзишҳои суннатӣ башарӣ яке аз вазифаҳои муҳими имрузу ояндаи давлат ва ҷомеа дониста, масъалаҳои демографӣ ва танзими оиларо ҳамчун омилҳои асосии ҷомеаи солим ба миён гузоштааст, ки роҳу усулҳои самараноки амалӣ намудани онҳо дар Концепсия мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Концепсия бо назардошти анъанаву суннатҳои арзишманди миллати тоҷик ва халқияту миллатҳои дигари Тоҷикистон таҳия гардидааст. Он имконият медиҳад, ки тамоми аҳолии Тоҷикистон, новобаста аз маҳаллу миллат ва наҷод, роҳҳои гуногуни тарбияро барои инсонӣ комил будан интихоб ва амалӣ намоянд.

Концепсияи тамоми вазорату идораҳо, ташкилотҳои эҷодӣ аз қабилҳои Иттифоқи нависандагон, Иттифоқи бастакорон, Иттифоқи журналистон, Иттифоқи рассомон, Иттифоқи меъморон, Иттифоқи арбобони театри, иттифоқҳои дигари эҷодӣ, воситаҳои ахбори умум, нашриёт ва китобхонаю матбаъаҳо, хизматҳои сиёсӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъияти аз ҷумла, иттифоқҳои касаба, созмонҳои ғайриҳукумати, корхонаҳои давлатӣ ва хусусӣ, муассисаҳои хизматрасонӣ, Шӯрои собиқадорони ҷангу меҳнат, театрҳо, Филармонияи давлатӣ, консерватория, дастаҳои «Шашмақом» ва «Фалак», китобхонаҳо, осорхонаҳо, муассисаҳои ҳифзи саломатӣ ва фароғатӣ, боғҳои истироҳат ва фарҳанг, ташкилотҳои ҷавонон, муассисаҳои таълимӣ ва тарбиявӣ ва тамоми ҷомеаро вазифадор ва даъват менамояд, ки дар бобати тарбияи миллии аҳолии кишвар фаъол буда, дар амалӣ

намудани барномаю тадбирҳои давлатии ин масъалаи муҳими аҳамияти бузурги иҷтимоию ахлоқидошта саҳмгузор бошанд.

1. Зарурати таҳия ва қабули Концепсияи миллии тарбия

Дар шароити имрӯза зарурати таҳия ва қабули Концепсияи миллии тарбия аз инҳо иборат аст:

1. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлатии мустақили тозаистиқлол дар марҳалаи аввали ташаккули давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона қарор дорад. Рушди минбаъдаи он ба тарбияи шахсиятҳои сатҳи баланди ахлоқӣ, дунёи пурғановати маънавӣ, фикру қисми солим, эҳсоси баланди ватандӯстӣ ва ҳудогоҳии миллии дошта, риоягари қонунҳо, ҳуқуқҳо, озодиҳо, заҳматписанду зебопараст, сарфаю сариштакор, ботаҳаммулу тоқатпазир, масъулитшиносу ғаъол ва созандаю эҷодкор вобаста аст. Тарбияи чунин шаҳрвандон вазифаи давлат, ҷомеа ва оила аст.

2. Пас аз қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷанд ҳуҷжатҳои муҳим, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Концепсияи мактаби миллии , Концепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси одоби хизматчиҳои давлатӣ, Барномаи давлатии тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006- 2010, Концепсияи миллии инкишофи тарбияи қисмонӣ ва варзиши Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таҳия ва тасдиқ гардидааст.

Дар ин ҳуҷжатҳо вобаста ба таълиму тарбия фикрҳои солим ва арзишнок гуфташудаанд. Аммо илми педагогика собит менамояд, ки тарбия аз рӯи мақсаду вазифа ва мазмуну мундариҷа нисбат ба таълим муқаддамтару ваъсетар аст. Мутаассифона ҳуҷҷате, ки дурнамои тарбияи миллии, ҳадаф, вазифа ва мазмуну мундариҷаи онро вобаста ба сиёсати давлати соҳибистиқлол ва арзишҳои миллию башарӣ муайян намояд, то ҳол таҳия нагардидааст. Концепсияи мазкур таҷрибаи нахустин буда, тарбияи миллиитамоми шаҳрвандони ҷумҳуриро дар назар дорад.

II. Асоси методологӣ ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тарбия

Асоси методологии тарбияро дар кишвари мо тафаккури нави сиёсӣ ва фарҳангӣ ташкил медиҳад, ки моҳияти он таҳкими истиқлолияти давлатӣ, ваҳдату худшиносии миллӣ, ҳисси ватандӯстиюватанпарастӣ, таъмини амнияти давлату миллат, ҳифзи тамомиятиарзӣ ва манфиатҳои умумимиллӣ мебошад. Мӯҳтавои ин методология дар Конститутсия (Сарқонун)-и Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Концепсияи милли маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ, Барномаи давлатии ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006- 2010, Концепсияи миллии инкишофи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таъкид ёфтааст.

Давлат дар сиёсати худ перомунӣ тарбияи миллии шаҳрвандон кафолат медиҳад, ки дар тарбияи миллӣ фазои ҳуқуқӣ фароҳам оварда, санадҳои ҳуқуқии меъёрӣ қабул ва дар амал тадбиқ карда шаванд. Муассисаҳои давлатии таълим ва тарбияро барои тарбияи шаҳрвандон таъсис дода, шароит муҳайё месозад, ки:

- дар ҷомеа ба дигарақидагӣ, озодии суҳан, вичдон, иштироқи шаҳрвандон дар ҳаёти сиёсӣ дар доираи қонун касе ҳалал нарасонад;
- тавассути адабиёти илмию оммавӣ, бадеӣ ва аз тариқи васоити ахбори умум маводи дорӣ мазмуни тарбияи миллӣ ба шаҳрвандон дастраст гардад.

Ҳукумати Тоҷикистон тамоми чораҳоро мебинад, ки шаҳрвандони ҷумҳурӣ- аз хурд то калон – дар асоси ҳуқуқҳои конституционӣ зиндагӣ, қор ва фаъолият намоянд. Намуна ва ибрати шоиста будан, пеш аз ҳама, рафтору гуфтори мансабдорони мақомоти давлатӣ, сарварони муассисаҳоро тибқи Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ талаб карда, дарк ва ҳисси масъулиятшиносии падару модарон ва шахсони калонсолро дар тарбияи насли наврас баланд мебардорад.

Ҷанбаи илмӣ, дунявӣ ва башардустии анъанаю расму ойинҳои мусбати милли кишварро дар тарбияи мардум дастгирӣ карда, барои истифодаи осори пурарзиши илмӣ, адабӣ, таърихӣ, динӣ ва асару дастурҳои Сарвари давлат доир ба тарбияи шаҳрвандон тадбирҳои меандешад.

Тарбия ва ҳифзи саломатии аҳоли, аз ҷумла кӯдакон, наврасон, ҷавонон, кӯдакони ятиму бепарастор, нафақагирону пиронсолонродар оила, кӯдакистонҳо, мактабҳо, хонаҳои бачагон ва калонсолону маъҷубон таъмин карда, ба тарбияи ҷавонон, аз ҷумла баланд бардоштани сатҳи маърифати духтарону занон барои тарзи ҳаёти солим, танзими оилаю оиладорӣ ва ба камол расонидани фарзандани солим мусоидат менамояд ва ҳифзи иҷтимоӣ ва иқтисодии муаллимону мураббияҳо ва парасторонро, ки ба тарбияи кӯдакон, наврасон ва калонсолон дар муассисаҳои гуногун таълоботию тарбиявӣ машғуланд, ҳимоя менамояд.

Рушд ва дастгирии муассисаҳои тарбиявӣ фароғатӣ, аз ҷумла истироҳатгоҳҳои фасли тобистонро ба ўҳда гирифта, наврасону ҷавонони боистеъдодро аз ҷиҳати моддиву маънавий дастгирӣ менамояд.

Саҳм, масъулият ва фаъолияти вазоратҳои маориф, фарҳанг, тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, иттифоқҳои эҷодиро дар тарбияи мардум, аз ҷумла насли наврас, баланд мебардорад ва ҳамоҳанг месозад.

Дар ҷумҳурӣ хелҳои гуногуни варзиши миллиро риваҷ медиҳад. Ташаббуси сарпарастон ва дигар одамони саховатмандро дар бобати муҳайё намудани шароити корҳои тарбиявӣ дастгирӣ менамояд.

Ҳарчанд ки тарбия вазифаи умумӣ ба ҳисоб меравад, аммо масъулияти Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар татбиқи он бештар мебошад. Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт корҳои зеринро амалӣ мегардонад:

- таҷдиди назар намудани нақшаю барномаҳои таълим, китобҳои дарсӣ бо мақсади пурқувват намудани самти амалию тарбиявии онҳо ва ноил шудан ба гуманизатсияи мазмуни таълим;
- тарбияи маниш (характер)-и милли ва тафаккури милли;
- таҳияи талаботи умумӣ ва ягонаи тарбияи кӯдакону наврасон ва ҷавонон дар муассисаҳои таълим, оила ва ҷойҳои ҷамъиятӣ;
- таҳияи системаи корҳои тарбиявӣ, ки тавассути онҳо падару модарон ҳамчун шарикҳои доимии мактабу муаллим ҷалб карда мешаванд;
- ташкили вохӯриҳо ва сӯҳбатҳои мунтазами одамони машҳур, роҳбарони муассисаю вазоратҳо бо наврасону ҷавонон;

- пурзӯр намудани мавзӯҳои тарбиявии барномаҳои курсусеминарҳои такмили ихтисоси муаллимон, роҳбарони синфҳо;
- мавриди таҳлилу таҳқиқ ва мавзӯҳои корҳои курсию дипломӣ қарор додани масъалаҳои тарбияи миллӣ, аз қабилӣ тафаккури миллӣ, худшиносӣ, ваҳдат ва ифтихори миллӣ.

Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷоя бо вазоратҳои фарҳанг, адлия, меҳнат ва иҷтимоӣ, тандурустӣ, амният, мудофия, даромадҳо ва пардохтҳои давлатӣ, корҳои дохилӣ, алоқаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, кумитаҳои телевизион ва радио, кор бо ҷавонон, занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи давлатии сохтмон ва меъмории Ҷумҳурии Тоҷикистон, иттиҳодияҳои эҷодӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту муассисаҳо ва шахсони ҳуқуқиву воқеӣ тадбирҳои зеринро ба анҷом мерасонанд:

- барои амалӣ намудани талаботҳои Консепсияи мазкур нақшаи чорабиниҳо таҳия намуда, иҷрои онро таъмин менамоянд;
- системаи ахборотию иттилоотии соҳаи тарбияи миллиро таъмин менамоянд;
- бо марказҳои ҷаҳонии тарбия ва таҳсилот робитаи педагогӣ барқарор менамоянд;
- дар таҳияи барномаҳо ба масъалаҳои тарбияи миллӣ, ки ба иззати нафси халқ, миллатҳои дигар намерасанд, бештар аҳамият медиҳанд;
- оид ба забон, адабиёт ва таърихи халқи тоҷик, инчунин сарватҳои моддию маънавии тоҷикон бештар маводи илмию оммавӣ ба нашр мерасонанд;
- барои нозирони давлатии роҳу андоз, хадамоти гумрукӣ, тамоми кормандони ҳифзи ҳуқуқ, тандурустӣ, савдо ва ғайра, ки кори ҳамарӯзаи онҳо аз муоширату муносибат бо одамон иборат мебошад, доир ба риояи одоби муошират, хусни гуфтор, ҳифзи саломатӣ, муҳит ва ғайра дастурҳо таҳия намуда, иҷрои онро таъмин мегардонанд;
- барои аз байн бурдани зӯроварӣ дар қисмҳои ҳарбӣ тавассути унсурҳои гуногуни тарбия тадбирҳои самарабахш меандешанд;
- барои тарбияи аскарону афсарони дорои сифатҳои беҳтарин шароит муҳайё месозанд;
- доир ба тарбияи маҳбусон дар муҳити маҳрумият аз озодӣ шароит муҳайё карда, барои ба тарзи ҳаёти солим баргардонидани онҳо тарзу усулҳои гуногуни тарбияи маънавӣ, ҳештаншиносӣ, ҳудогоҳии миллӣ, гуманистӣ, меҳнатӣ, зебопарастӣ ва ғайраро татбиқ менамоянд;

- марказҳои компютери, Интернет, алоқаи электронӣ, ки бо ҷаҳони мутамаддин мепайванданд, ташкил мекунад;
- ба бештар саҳм гирифтани оммаи васеи мардум дар тадбирҳои муҳими давлатию байналмилалӣ, аз ҷумла, гуфтугӯи тамаддунҳо, даҳсолаи об барои ҳаёт, ҷашнҳои миллию давлатӣ, намоишгоҳҳо, ҳафтаи фарҳангу адабиёт, вохӯриҳо, бозӣ ва мусобиқаҳои варзишӣ ва ғайра мусоидат менамоянд;
- ба тарзи милли сохтану ороиш додани бино ва қасру майдонҳоро ба нақша мегиранд;
- ба номгузориҳои миллию таърихӣ хийбонӯ кӯчаҳо, шаҳру ноҳияҳо ва деҳаҳо ҷиддӣ муносибат карда, номҳои шаклан ва мазмунан зебои асотирию миллиро эҳё менамоянд;
- ҷопи «Зиндагиномаи намояндагони машҳури миллат», нашри китобҳо бо нақшу нигори миллиро ба роҳ мемонанд;
- истеҳсоли маҳсулоти милли, аз қабилӣ обҳо маъданӣ, нону шириниҳои гуногун, асбобҳои мусиқӣ, асбобҳои заргарӣ, кулолӣ сӯзанӣ, қолину атлас, ҷойнику пиёла, аз гиёҳҳои ватанӣ омода намудани дорувориҳои гуногунро ривоч медиҳанд;
- фаъолияти Кумитаи Олимпии варзиш, дастаҳои футболи милли, гӯштини милли, бозиҳои милли, чавгонбозиҳо пурзӯр менамоянд;
- дар баробари рамзҳои давлатӣ, барои эҷод ва ҷорӣ намудани рамзҳои дигари милли озмунҳо мегузаранд.

III. Мафҳум, мақсад, вазифа ва заминаҳои тарбияи милли

Тарбия падидаи иҷтимоӣ, фарҳангӣ, психологӣ ва педагогӣ буда, барои танзими ҳаёти инсон ва пешрафти ҷамъият хизмат менамояд. Он ҳамчун фаъолияти махсуси мақсадноки инсон барои рушди шахс ва ворид шудани инсон ба ҷараёни зиндагии воқеӣ ва бунёди ҳаёти маданӣ равона карда мешавад.

Мақсади тарбия қисми таркибии мақсаду вазифаҳои давлат қарор мегирад, ки барои амалӣ намудани манфиатҳои давлат, ҷомеа ва ҳар як шаҳрванд равона карда мешавад. Давлат чунин тартибу низомро ҷорӣ мекунад, ки барои ҳаёт ва фаъолияти инсон ва тарбияи миллии шаҳрвандон мусоҳидат менамояд.

Тарбияи миллӣ дар шахрванд сифатҳои баланди ахлоқӣ, хуввияти миллӣ, инсондӯстӣ, озодандешӣ, мавқеи шахрвандӣ, ташаббускорӣ ва амсоли онро ташаккул медиҳад. Чунин шахрванд қодир аст, ки дар пояи манфиатҳои миллӣ фаъолият намояд, нисбати зухуроти манфии ҷомеа аз лиҳози танқид назар кунад, Ватани хешро дӯст дорад ва манфиатҳои онро ҳимоя намояд, ҳамчун соҳиби тафаккури миллӣ ва подори тамаддуни миллӣ дар пешрафти ҷомеа саҳмгузор бошад. Мақсаду вазифаҳои ниҳои тарбияи миллӣ ташаккули инсонии комил, соҳиби Ватан, нангу номуси миллӣ, ифодагари симои зеҳнию маънавӣ, ахлоқӣ, фарҳангӣ ва арзишҳои дигари инсонӣ мебошад.

IV. Унсурҳои таркибӣ ва мазмуни тарбияи миллӣ

V.

Тоҷикистон давлати соҳибхитӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона мебошад. Дар ин кишвар ҳамаи шахрвандони ҷумҳурӣ, қатъи назар аз миллат, наҷот, эътиқот, ҷинс, забон, мавқеи сиёсӣ ва вазъи иҷтимоӣ баробар тарбия мегиранд. Ҳамаи шахрвандон метавонанд фарзандонро дар рӯҳи анъана ва арзишҳои миллии худ тарбия намоянд, ба шарте, ки он хилофи арзишҳои умумидавлатии Тоҷикистон ва манфиатҳои кишвар набошад.

Анъана, суннатҳои воло, арзишҳои миллии халқи тоҷик, ки дар давоми қарнҳо ба тарзи ҳаёти мо ворид шудаанд, менталитет ё маҷмӯи сифатҳои онро ташкил медиҳанд. Ҷавҳар, ҳосият ё маҷмӯи сифатҳои тоҷикон дар илму донишомӯзӣ, заҳматписандаю таҳаммул, сару қор бо замин, оштию сулҳпазирӣ, тадбирҷӯӣ, худшиносӣ, талоши фарҳангӣ, меҳмондорию меҳмоннавозӣ, устувории оила, ифтихори ватандорӣ, шикастанафсӣ, касбу ҳунаромӯзӣ, хушбинӣ (оптимистӣ), дӯстию рафоқат, иззату эҳтироми падару модар ва шахсони калонсол, некӣ ва нақӯкорӣ, адлу адолатҷӯӣ, дастгирии یتимону мӯҳтоҷон, канораҷӯӣ аз ҳирсу ҳасад, кибру ғурур, кинаю адоват, хиёнат ва аҳдшиканӣ ва ғайра иборатанд.

Унсурҳои таркибии тарбияи миллӣ аз инҳо иборатанд:

Тарбияи ғоявӣ. Тарбияи ғоявӣ категорияи ахлоқӣ буда , мақсади он дар шуури шахрванд ташаккул додани ғояи миллӣ

мебошад. Вазифаи асосии ин мафҳум ҳимояи Истиқлолияти давлатии Тоҷикистон, бунёд ва таҳкими ҷомеаи демократӣ, эҳёи хусусиятҳои миллии ҷавобгӯи манфиатҳои миллии халқҳои Тоҷикистон, ба давлати мутараққии ҷаҳон табдил ёфтани Тоҷикистон ба шумор меравад.

Тарбияи миллӣ. Тарбияи миллӣ ташаккули тафаккури миллии шаҳрвандро дар назар дорад. Он ифтихор аз миллати хеш, эҳтиром ва гиромии доштани таърих ва мероси фарҳанги ниёгон, урфу одат ва анъанаҳои миллӣ, пайвастании таърихи гузашта ба воқеияти имрӯзаи миллат, аз нав эҳё намудани урфу одат ва анъаноти арзишмандии миллӣ, дар заминаи хусусиятҳои миллӣ ривоч додани забон, илм ва фарҳанги миллӣ ва эҳтироми миллатҳои дигарро фаро мегирад.

Тарбияи хештаншиносӣ ва ҳудогоҳии миллӣ. Тавассути тарбияи хештаншиносӣ ва ҳудогоҳии миллӣ шаҳрванд бояд мутааллиқи миллат, давлатии соҳибистиқлол. соҳиби Ватан ва ҳуқуқи озодиҳо будани худро дарк кунад ва онҳоро эҳтиром намояд, донад, ки вазифаҳои ӯ дар назди давлат, ҷамъият ва оила аз ҷӣ иборат аст. Баҳри иҷрои онҳо ҷидду ҷаҳд намояд. манфиатҳои худро бо манфиати давлат, ҷомеа ва оила пайваста тавонад.

Шаҳрванд бояд қадру қимати худро донад ва онро ҳимоя намояд, аз миллат, таърих ва фарҳанги он бохабар бошад ва онҳоро гиромӣ дорад. Ҳудогоҳӣ аз бедории миллии шаҳрванд ба миён меояд ва ӯро ба сӯи ифтихори миллӣ ҳидоят менамояд. ӯро барои хизмат кардан ба Ватан ва миллат сафарбар мекунад, ба раӣи ӯ ғизои ахлоқию маънавӣ ворид месозад. Шаҳрванди хештаншинос ва ҳудогоҳ Истиқлолияти давлатии кишвари хешро чун гавҳараки ҷашм ҳимоя мекунад, ва дар ҷодаи ғанӣ гардонидани боигарии моддию маънавӣ ва фарҳангии миллат саҳм мегузорад, ифодагари манфиатҳои миллат мебошад.

Тарбияи ватанпарастӣ. Ватанпарастӣ арзиши муқаддас ва аз ҳама муҳимтарини тарбия мебошад, ки он дар мафҳумҳои диёр, макон, кишвар, сарзамин, Ватан низ ифода меёбад. Ҳамаи унсурҳои дигари тарбия ба ҳамин унсурҳои тарбия иртибот доранд ва садоқатмандии шаҳрвандро ба ватани хеш дар назар доранд.

«Фаромӯш набояд кард, ки, - таъкид мекунад Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмонов, - танҳо шахси воқеан

ватандӯст метавонад дилсӯзона ва бо тамоми ҳастӣ ҳифзи амният ва ободии Ватани худро таъмин созад».

Тарбияи ахлоқӣ ва маънавӣ. Ин таъсир ба дунёи маънавии шахс аст. Ин сифатҳо на танҳо дар инсон фаҳмиши зебӣ, балки фаъолияти нексиришӣ, ростқавлӣ, ҳалолкориву ҳалолхӯрӣ, бо адлу инсоф, саховатманд будан ва амсоли инро ба вучуд меоранд. Ҳамаи дигар унсурҳои тарбияи миллий дар худ ғояҳои ахлоқию маънавӣ доранд. Ахлоқ унсурест, ки қисматҳои дигари тарбияро бо ҳам мепайвандад ва асоси фаъолияти шахрвандро ташкил медиҳад.

Илму фарҳанг дунёи маънавии инсонро ташаккул медиҳад. Забон, адабиёт, таърих, манбаъҳои хаттӣ ва шифоҳӣ, ёдгориҳои таърих, асарҳои санъат, барномаҳои радио, телевизион, маводи компютер, шабакаи «Интернет», воситаи ахбори умум дар тарбияи ахлоқию маънавии инсон нақши асосӣ доранд. Тарбияи маънавии инсон ба тарбияи ахлоқӣ шахрванд наздик аст. Ҳарду аз ҳамдигар ғизо мегиранд ва дар тарбияи шахрвандӣ вазифаҳои муштаракро анҷом медиҳанд.

Тарбияи маърифат. Маърифати шахс аз дониш ба миён меояд. Он ба тарбияи маънавӣ робитаи зич дорад. Фарқи асосӣ он аст, ки дар тарбияи маънавӣ ҷанбаи ахлоқӣ бештар ба назар мерасад. Аз як сарчашма ғизо гирифтани онҳоро бо ҳам муттаҳид месозад. Вале, дар таркиби маърифат бештар ҷанбаи донишу малака, касб, маърифатнокии баланди миллат дар доираи илму фарҳанг ва сиёсату ҳуқуқ дар назар дошта мешавад. Маърифат сифатҳои ахлоқӣ ва маънавии миллатро ташаккул медиҳад. Маънавият манбаи муҳими тарбияи миллист. Аз ҷиҳати таркиб ва маънавият мафҳуми «шахси бомаърифат» аз мафҳуми «шахси бофарҳанг» ғанию васеътар мебошад.

Тарбияи ҳуқуқӣ. Тарбияи ҳуқуқӣ ташаккули дарки ҳуқуқу озодиҳо ва вазифаҳои шахрвандон дар назди давлат ва ҷомеа мебошад. Таркиби он мувафиқи Конститутсия (Сарқонун)-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ва асноди дигари меъёрии ҳуқуқии кишвар чунин муайян гардидааст:

- ҳуқуқи зиндагӣ;
- ҳуқуқи таҳсил ва таълим тарбия;
- ҳуқуқи пуштибонии ҷамъият;
- ҳуқуқи гирифтани иттилоот дар барои ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа;

- хуқуқи озодии суҳан;
- хуқуқи иштирок дар ҳаёти сиёсии ҷомеа;
- хуқуқи иштирок дар интиҳобот ва раёйпурсӣ, интиҳоб шудан ва интиҳоб кардан;
- хуқуқи муроҷиат ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ;
- хуқуқи иштирок дар идораи давлат;
- хуқуқи меҳнат;
- хуқуқи ҳифзи иҷтимоӣ;
- хуқуқи истироҳат;
- хуқуқи шаҳрвандии кишвар;
- хуқуқи мусофират ва баргаштан;
- хуқуқи кафолати ҳимояи судӣ;
- хуқуқи манзил;
- хуқуқи маҳрамияти мукотиба;
- хуқуқи дахлнопазирии шахс;
- хуқуқи дахлнопазирии моликият ва мерос гузоштан;
- хуқуқи ҳифзи саломатӣ;
- хуқуқи ташкили оила;
- хуқуқи ақидаи шахсӣ;
- хуқуқи эътиқод.

Вазифаи тарбияи ҳуқуқӣ донишмандони ҳуқуқ ва вазифаҳои муқарраршуда ва риояи онҳо мебошад. Риояи Конститутсия (Сарқонун), қонунҳо, ҳуқуқи озодиҳо ва шаъну шарафи дигаронро эҳтиром намудан, ҳифзи Ватан, ҳимояи манфиатҳои давлат, таҳкими истиқлолият, амният ва иқтисоди муқобилии он, ҳифзи табиат, ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ, супоридани андозҳо ва пардохтҳо ва ғайра сатҳи маърифат ва ахлоқии шаҳрвандро баланд намуда, маъракаи ҷамъиятии ӯро устувор мегардонанд.

Дар баробари ин вазифаҳои сершумори дигари шаҳрвандон низ ҳастанд, ки ба воситаи меъёрҳои ҳуқуқӣ танзим карда намешаванд. Ин меъёрҳо аслан аз вазифаҳои ӯҳдадорӣҳои ахлоқӣ маънавии шаҳрванд бармеоянд, ки онҳо ба меъёрҳои ҳуқуқӣ вобаста нестанд. Масалан, вазифаи шаҳрванд дар назди Ватан, давлат, ҷомеа, миллат, дар назди оила, омӯзгорон, дар ҷойҳои ҷамъиятӣ ва дар назди аҳли башар. Аксари инҳо вазифаҳои мебошад, ки ба меъёрҳои ахлоқӣ шаҳрванд дохил гардидаанд. Сарфи назар аз ин, ҳамаи онҳо вазифаҳои шаҳрвандро ташкил медиҳанд. Агар вазифаҳои

конститутсионии шаҳрвандро қонунҳо танзим намоянд, пас ба меъёрҳои дигари вазифаҳои шаҳрвандӣ тавассути ахлоқ, маънавият ва афкори ҷомеа баҳо дода мешавад.

Мақсади ниҳони тарбияи ҳуқуқӣ ташаккули фарҳанги ҳуқуқии ӯ мебошад.

Тарбияи гуманистӣ. Зери ин мафҳум дар шаҳрванд ба вучуд овардани эҳсоси дӯст доштан, эҳтиром кардан ва раҳму шафқат фаҳмида мешавад. Тарбияи гуманистӣ аз ғояҳои синфӣ ва инсонбадбинӣ оро аст. Он ба шаҳрванди кишвар имконият медиҳад, ки худро яке аз ҷузъҳои таркибии ҷомеа, миллат ва аҳли башар эҳсос кунад.

Тарбияи гуманистӣ дар ду сатҳ ба амал бароварда мешавад:

а) дар сатҳи эҳтироми ҳамсинфон, ҳамдарсон, хешу табор, ҳамватанон, ки дар байни онҳо намояндагони халқияту миллатҳои дигар ҳастанд:

б) муносибати хайрхоҳона доштан нисбат ба халқҳои мамлакатҳои дигари ҷаҳон.

Низоъ, ҷанг, муқобилистии зидди ҳамдигар ва амсоли ин инсониятро дар тӯли ҳазорсолаҳо ҳамроҳӣ мекард ва имрӯз ҳам ин зухурот аз ҷумлаи мушкилоти миллӣ, минтақавӣ ва умумибашарӣ мебошад. Тарбияи шахси башардӯст аввал дар оила оғоз ёфта, дар муассисаҳои таълимӣ ва ҷойҳои ҷамъиятӣ идома меёбад. Башардӯст будани инсон ва шаҳрванд дар муносибат ба волидон, хешу табор, ҳамдарсон, омӯзгорон, ёру дӯстон, ашхоси ношинос, намояндагони халқу миллатҳои ғайр зухур меёбад.

Тарбияи зебоипарастӣ. Зебоипарастӣ яке аз сифатҳои муҳими инсониро ташкил медиҳад. Он дар инсон ҳар гуна зухуроти эҳсоснамудани зебоиро ба вучуд меоварад.

Манбаи зебоӣ табиат, ҳар гуна аксҳо, мусаввараҳо, ҳайкалу муҷассамаҳо, асарҳои бадеӣ, нақшу нигор, иншоотҳо, асарҳои сахнавӣ, суруду мусиқӣ, сару либос ё ёдгориҳои таърихӣ фарҳангӣ, лавозимоти рӯзгор ва ғайраҳо мебошад, ки дар инсон эҳсоси зебоипарастӣ ба вучуд меорад. Шинохтани зебоӣ ба шахс илҳом мебахшад, ӯро рӯҳбаланд намуда, дар олами зебоӣ сайр мекунонад. Қобилияти зебофаҳмӣ ба шаҳрванд имконият медиҳад, ки боигарии ахлоқӣ, маънавӣ ва маърифатӣ хешро ғани гардонад ва зиндагии зебо ташкил кунад.

Тарбияи меҳнатӣ ва касбинтихобкунӣ. Меҳнат моҳияти ҷамъиятии инсон ва шаҳрвандонро ташкил мекунад. Малакаҳои корӣ дар инсон ҳанӯз аз оила ва кӯдакистон оғоз ёфта, аз сода ба мураккаб ва аз каммаҳсул ба самаранок табдил меёбад.

Тарбияи меҳнатӣ ва интихоби касб имконият фароҳам меовард, ки шаҳрванд корро дӯст дорад, ошноӣ ва мушоҳида ба намудҳои зиёди шуғл инсонро водор месозад, ки аз байни онҳо барои худ беҳтаринашро интихоб намояд. Мақсади асосии тарбияи меҳнатӣ ва касбкунӣ интихоби касб мебошад.

Тарбияи иқтисодӣ. Тарбияи иқтисодӣ ба шаҳрванд имконият медиҳад, ки дар низоми иқтисоди миллии кишвар ва иҷтимоии ҷомеа мақоми худро дошта бошад. Тарбияи иқтисодӣ аз оила оғоз ёфта, дар муассисаҳои таълимӣ ва истеҳсолот давом меёбад.

Тарбияи экологӣ. Дар асри XX ва оғози асри XXI экология ва ҳифзи муҳити зист аз масъалаҳои муҳими ҳаёти инсон гардид. Ба ифлосшавии муҳит на танҳо корхонаҳои саноатӣ, муассисаҳои саноатӣ, маишӣ, нақлиёт ва ғайра, ки партовҳои зиёди истеҳсоли ба саломатии инсон ва табиат зарарнокро ба табиат мепартоянд, балки инсонҳои алоҳида низ сабаб мешавад, ки хошнок, партовҳои зиндагиро ба ҳар ҷо мепартоянд, дарахтонро мебуранд, кабудизорҳоро нест мекунанд, ҳайвонотро шикор карда ба камшавии саршумори онҳо сабаб мешаванд, гиёҳҳои шифобахшро решакан карда, мувозинати табиатро вайрон мекунанд. Ташкили тарбияи самараноки экологии шаҳрвандон имконият фароҳам меоварад, ки инсон муҳити зист ва биосфераро ҳимоя кунад, тоза нигоҳ дорад, онро афзун гардонад ва худ дар он сихату саломат умр ба сар барад, муҳити аз ҷиҳати экологӣ тозаро ба наслҳои оянда боқӣ гузорад. Тарбияи экологӣ ва ҳифзи муҳити зист пеш аз ҳама, ҳимояи генофони миллатро дар назар дорад.

Тарбияи сиёсӣ. Тарбияи сиёсии шаҳрванд аз ҳуқуқи озодиҳои сиёсӣ сарчашма мегирад, ки онҳо дар Конститутсия (Сарқонун)-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода ёфтаанд.

Тарбияи сиёсӣ аз зарурати ҷаъолияти сиёсии шаҳрвандон дар ҳаёти ҷомеа ба миён меояд. Шаҳрванд дар фазои сиёсӣ ҳаёт ба сар бурда, бояд сохтор ва нерӯҳои сиёсии ҷомеаро донанд, аз ҳуқуқи худ барои

иштирок дар идораи давлат истифода бурда тавонад, узви ҳизби сиёсӣ бошад ва ё ба иттиҳодияи ҷамъиятии дигар дохил шуда, дар ҳаёти сиёсии ҷомеа ширкат варзад, дар интиҳобот ба сифати интиҳобкунанда ва ё интиҳобшаванда иштирок намояд, аз тариқи маҷлису гирдиҳамоиҳо ва намоишу роҳпаймоиҳои қонунӣ ақида ва ё андешаи дигари сиёсии худро иброз дорад, аз ҳуқуқи озодии сухан ва дигарақидагӣ истифода барад.

Мақсади ниҳоии тарбияи сиёсии шаҳрванд аз он иборат аст, ки фарҳанги сиёсӣ ва майли фаъолияти сиёсии ӯ ташаккул дода шавад.

Тарбияи ҷисмонӣ. Ин намуди тарбия аз бардаму солим тарбия кардани миллат иборат буда, он тавассути машғулиятҳои тарбияи ҷисмонӣ дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олиии касбӣ, мактабҳои варзиши кӯдакону ҷавонон, сексияҳо ва ҷамъиятҳои варзиш, тавассути сайру тамошо дар муҳити табиат, истироҳати ҷабҳона ва амсоли ин иҷро карда мешавад. Шаҳрванди аз ҷиҳати ҷисмонӣ боқувват ба иҷрои вазифаҳои дар наздаш гузошташуда қодир аст. Солимии ҷисмонии шаҳрванд солимии оила, ҷомеа ва боигарии асосии давлат маҳсуб мешавад.

Тарбияи тафаккури интиқодӣ. Тарбияи тафаккури интиқодӣ омили асосии ошкор ва бартараф намудани камбудию норасоӣҳо мебошад. ташаккули тафаккури интиқодӣ дар амал ба шаҳрванд имконият медиҳад, ки *дар ҷомеа ифода намояд* ва дар рушду нумӯи низоми сиёсӣ, иқтисодӣ ва таъминоти иҷтимоии миллат саҳм гузорад. Танқид гарчанде талх бошад, ҳам он муҳаррики ошкорбаёнӣ ва табодули назар аст. Ба ҳама зухурот аз назари танқид нигоҳ кардан худ омилест, ки касро аз хато зоҳир кардан пешгирӣ мекунад. Ҷомеа низ аз тафаккури танқидии шаҳрвандон фоида мебинад.

Тарбияи таҳаммул ва тоқатпазирӣ. Таҳаммул ва тоқатпазирӣ аз эҳтироми ақидаи дигарон ба миён меояд. Шахс бояд бо ҳамсӯҳбат ва мунаққиди худ тоқатпазир бошад, ба сухани дигарон, ки аз ақидаи ӯ фарқ мекунад, бо таҳаммул гӯш дода тавонад. Тоқатпазир будан яке аз сифатҳои мусбати муносибати башардӯстона ва шаҳрванд ва сабабгори асосии пешгирӣ кардани низоъҳои эҳтимолии дар байни шаҳрвандон баамалоянда мебошад.

Агар шахрванд тоқатпазир ва бо таҳаммул тарбия ёфта бошад, пас ҷомеа низ дар дигарақидагию бисёрақидагӣ нисбати ҳамдигар ва давлат, нисбати шахрвандоне, ки онро танқид мекунанд тоқатпазир аст. Тоқатпазир будан омили муҳиму самарабахшии гуфту шунид, мулоқот, муколама ва музокирот мебошад. Тоқатпазирӣ нишонаи муҳими фарҳанги баланди муколамаи байни одамон ва одамону давлат мебошад. Ҷомеаи демократӣ ба тоқатпазир ва ботаҳаммул будани шахрвандон эҳтиёҷи калон дорад ва онро яке аз омилҳои асосии пешрафти ҷомеа меҳисобад.

Тарбияи масъулиятшиносӣ. Масъулиятшиносӣ аз ҷумлаи сифатҳои муҳими шахрванд мебошад. Шахси масъулиятшинос вазифаҳои худро дар мактаб, оила, ҷои кор ва маҳали зист хуб иҷро карда, сабабгори пешрафти оромии муҳити зиндагӣ ва кор мешавад. Шахрванди масъулиятшинос фонди тиллоии ҳар як ҷомеаро ташкил менамояд. ӯ дорои вичдони пок, шаъну шараф, нангу номус ва сифатҳои дигари миллист. Шахрванди масъулиятшинос вазифаю ӯҳдадорихои худро дар сатҳи баланди сифатӣ ва касбӣ иҷро менамояд.

Тарбияи масъулиятшиносӣ аз оила кӯдакостону мактаб оғоз ёфта, он дар овони калонсолӣ ва фаъолияти меҳнати шахрванд таҳким меёбад.

Тарбияи ҳаёти солим. Барои шахрванд имрӯз муҳим аст донанд, ки истеъмоли маводи муҳаддир, майпарастӣ, паҳншавии касалии СПИД барои ҷомеаи Тоҷикистон ва ҷомеаи ҷаҳонӣ хатарнок аст. Шахрванд дар муҳити зиндагии истеъмомкулунандагони маводи муҳаддиру майпарастон ва гирифтори касалии СПИД умр ба сар мебарад. Шахрванди пайрави зиндагии солим на танҳо аз зухуроти манфии ба саломатии ӯ зараровар канорагирӣ мекунад, балки барои солим гардонидани бадан ва зиндагии худ омилҳои зиёдро истифода мебарад. ӯ аз истеъмоли маводи муҳаддир, нӯшокии мадхушкунанда канорагирӣ мекунад ва ба ин васила дар солим нигоҳ доштани муҳити зист фаъолона иштирок менамояд ва ба зиндагии солим камар мебандад. Ҳаёти солим бо аҳли оила мунтазам сайри табиат рафтан, дар боғҳо мусиқию овозхонхоро тамошо кардан, китобҳои бадеӣ хондан, ба тамошои мусобиқаҳои гуногуни варзишӣ рафтан, ба корҳои эҷодӣ ва тарбияи бадан машғул буданро тақозо менамояд.

V. Марҳилаҳои тарбияи милли

Марҳилаи авали тарбия аз оила оғоз меёбад. Фарзандон аз падару модари худ тарбия гирифта, муҳити зиндагиашонро меомӯзанд ва онҳоро хурмату эҳтиром мекунанд. Аз мафҳумҳои нахустини деҳа, шаҳр, ноҳия, Ватан, миллат ва ғайра бохабар мешаванд. Бо ҳамдигар ва ё ҳешу табор ва одамони дигар муомила карданро аз бар менамоянд. Волидон фарзандонро бо навозишу меҳрубонӣ бо тарбия фаро мегиранд. Кӯдакон аввалин донишхоро дар бораи муҳити зиндагӣ, Ватан ва мактаб аз онҳо ба даст меоранд.

Марҳилаи дуввуми тарбия муассисаҳои томактабӣ ба ҳисоб рафта, дар таҳким бахшидани сифатҳои аввалини миллии бо истифода аз дастовардҳои педагогикаи миллии ҷидду ҷаҳд ба харҷ медиҳанд.

Марҳилаи сеюми тарбия дар муассисаҳои таълимӣ мегузарад. Тарбияи миллии хонандагон аз рӯи маводи китобҳои дарсӣ, дастурҳои методӣ манбаъҳо, аёнияти таълим сурат мегирад, ки он то як дараҷа низоми педагогӣ дорад. Дар ин муассисаҳо ба тарбияи миллии мутахассис – омӯзгору устодон машғуланд. Бо хатми мактаби миёнаи таҳсилоти умумӣ сифатҳои миллии насли наврас асосан ташаккул меёбанд ва онҳо қисман ба ақидаю ҷаҳонбинӣ мубаддал мегарданд.

Марҳилаи чаҳоруми тарбияи миллии ба тайёрии касбии ҷавонон дар мактабҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олӣ вобаста мебошад. Дар ин марҳила донишу малакаи инсон боз ҳам васеъ мегардад, барои азхудкунии арзишҳои миллии ва умумибашарӣ замина муҳайё мешавад.

Дар марҳилаҳои минбаъда тарбияи инсон дар муҳити корхонаву муассисаҳо ва ташкилотҳо, ки инсон ба фаъолияти меҳнатӣ сару кор мегирад, сурат мегирад.

VI. Роҳҳо ва заминаҳои амалӣ гардидани

Консепсияи миллии тарбия

Замина ва роҳҳои амалӣ гаштани Консепсияи миллии тарбия аз инҳо иборатанд:

Заминаҳои сиёсӣ ҳуқуқӣ

- таҳияи қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи тарбияи миллии шаҳрвандони кишвар;
- тавсеа намудани мақоми забони миллии;
- истифодаи рамзҳои давлатӣ ва миллии дар тарбияи шаҳрвандон;

- баланд бардоштани масъулияти модарону падарон барои тарбия ва саломатии фарзандон;
- таҳия ва тасдиқи меъёрҳои музددихии муосир ба кормандоне, ки ба кори тарбия машғуланд;
- таҳия ва иҷрои барномаҳои давлатӣ, ки ба рушди тарбияи шаҳрвандон нигаронида шудаанд.

Заминаҳои маънавию иттилоотӣ

Тарбияи шаҳрванд бе таъмин намудани ахбори нисбатан васеъ имконнопазир аст. Манбаъҳои ахбор, ки моҳияти ғоявию маънавӣ доранд, аз инҳо иборатанд:

- арзишҳои динӣ, ки яке аз қисматҳои фарҳанг мебошанд;
- урфу одат, анъанаҳо ва тарзи зиндагии миллат, ки дар онҳо хусусиятҳои миллии мардуми кишвар инъикос ёфтаанд;
- стандартҳои давлатии таҳсилоти умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олиии касбӣ;
- асарҳои илмӣ, адабиёт ва санъат, ёдгориҳои таърихӣю фарҳангии Тоҷикистон;
- Конститутсия ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- китобҳои дарсӣ ва дастурҳои таълиму тарбия барои ҳамаи зинаҳои таълиму тарбия;
- барномаҳои радио, телевизион ва маводи шабакаи ҷаҳонии «Интернет»;
- маводи ҷопии воситаҳои ахбори умум;
- нутқу гузоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- фаъолияти сиёсии роҳбарони вазорату идораҳо ва арбобони намоёни илму фарҳанг;
- фаъолияти тоҷирон, ки ҳамчун манбаъ барои тарбияи насли ҷавон мавриди истифода қарор мегирад;
- арзишҳои маънавию ахлоқии миллии ва умумибашарӣ.

Заминаҳои ташкилӣ

- таҳияи тадбирҳои давлатӣ оид ба тарбияи миллии мардум;
- ба роҳ мондани робитаҳои иттилоотии байни вилоятҳо, минтақаҳо, ноҳияҳо;
- бунёди роҳҳо ва ба роҳ мондани рушди муносибатҳои иқтисодӣ, илмию фарҳангӣ миёни минтақаҳои гуногуни мамлакат;
- бунёди шабакаҳои радио ва телевизион дар тамоми нуқтаҳои аҳолинишини кишвар;

- мухайё намудани шароити беҳтар барои ба роҳ мондани таълиму тарбияи якҷояи ҷавонони минтақаҳои гуногун дар пойтахти кишвар-шаҳри Душанбе;
- дуруст ва самаранок ташкил намудани тарбия дар сафҳои Артиши миллӣ;
- эҳё ва барқарор намудани китобхонаҳо ва фаъолияти онҳо, махсусан китобхонаҳои назди муассисаҳои таълимӣ, сохтани ҳавзҳои шиноварию майдончаҳои варзишӣ, осорхонаҳои мактабӣ;
- гузаронидани тадбирҳои тиббии «Тани солим - рӯҳи солим» доир ба ҳифзи саломатии мардум;
- ташкили муассисаҳои илмию тадқиқотӣ, ки бештар бо таҳқиқи масъалаҳои тарбия машғул мешаванд.

VII. Натиҷаи Концепсияи миллии тарбия

Татбиқи амалии Концепсияи миллии тарбия имконият медиҳад, ки масъалаҳои зерин ҳалли худро ёбанд:

1. Заминаҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии масъалаи тарбия дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии нав такмил меёбанд.
2. Дар ҷумҳурӣ тарбияи миллии мардум бори аввал ба таври концепсионӣ гузошта мешавад, дарк ва ифтихори миллии шаҳрвандон аз худ то бузург боло мегирад, афкори умум ба амал меояд.
3. Оммаи васеи халқ ба қадру қимати арзишҳои миллии ва умумибашарӣ, рамзҳои давлатию миллии мерасанд ва дар натиҷаи омӯхтан, дидан ва мушоҳида кардан хотираи таърихии худро ғанӣ мегардонанд, маърифату ахлоқи шаҳрвандон сифатан боло меравад.
4. Мардуми тоҷик, ки асрҳо зери зулм ва таъсири бегонагон қарор доштанд, моҳияти давлатии миллии худро дарк мекунанд ва барои ҳифз, ободӣ ва шукуфоии Ватани худ мекушанд, ба қадри забони модарӣ, адабиёт, таърих, анъана ва расму ойинҳои мусбати худ мерасанд.
5. Ҳамгироии тарбия бо таълим боз ҳам устувор гардида, инсон ва мақоми он дар ҷомеа боло мегирад.
6. Дар натиҷаи ҳамкориҳои доимии муассисаҳои таълим бо волидон тарбия дар оилаҳо тадриҷан ба пояи касбӣ мерасад.
7. Тарбияи ҳамдигарфаҳмӣ ва тоқатпазирӣ (толерантност), муомила бо техникаю технологияи иттилоотӣ ба наслҳои ҷавон имконият медиҳад, ки дар муносибат бо халқу

миллатҳои дигар намуна будани худро нишон диҳанд ва дар ҷомеаи муосир мавқеъ пайдо намоянд.

8. Дар соҳаи педагогика кадрҳои илмӣ рӯи кор меоянд, мавзӯ ва масъалаҳои муҳими тарбия таҳқиқ мегарданд. Дар муассисаҳои тарбиявии фориғ аз дарсу мактаб ва инчунин кӯдакистонҳо кадрҳои касбӣ ворид мегарданд.
9. Ҳар як шахс мефаҳмад, ки ниёгони мо дар ҳазинаи тамаддуни башар ҳиссаи муайян гузоштаанд ва дарк мекунад, ки рисолати таърихӣ аз он иборат аст, ки ҳамин ҳиссагузори дар замони муосир ҳам бояд биафзояд.